

ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ, ЗАПОДІЯНИХ ЮРИДИЧНІЙ ОСОБІ ЇЇ ПОСАДОВОЮ ОСОБОЮ

РОМАН МАЙДАНИК,

Д.Ю.Н., ПРОФ., КНУ ІМЕНІ ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА, ПРОВ. НАУК СПІВРОБ. НДІ
ПРИВАТНОГО ПРАВА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА
ІМ. Ф.Г. БУРЧАКА НАПРН УКРАЇНИ

ROMAN.MAYDANYK@GMAIL.COM

Зміст

- 1. Юрисдикційність спорів
- 2. Позивач
- 3. Відповідач
- 4. Обов'язки посадових осіб юридичної особи
- 5. Умови відповідальності посадових осіб

Юрисдикційність спорів

Спори між господарським товариством та його посадовою особою про відшкодування збитків підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

Постанова ВП ВС від 11.12.2019. у справі № 638/15118/16-ц

Юрисдикційність спорів

Наявність трудових відносин між учасником і посадовою особою не впливає на юрисдикцію спорів про відшкодування збитків, завданих юридичній особі діями або бездіяльністю посадової особи; такі спори розглядаються в порядку господарського судочинства (Постанова ВП ВС від 14.04.2020)

Юрисдикційність спорів

Спір між юридичною особою та її посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями такої посадової особи, підлягає розгляду в порядку позовного провадження за правилами господарського судочинства. Арбітражний керуючий як ліквідатор виконує обов'язки органу управління юридичної особи, тому до нього може бути поданий позов про відшкодування збитків, завданих юридичній особі, навіть після припинення виконання функцій ліквідатора

Постанова ВП ВС від 22.10.2019 у справі № Б15/101-08

Юрисдикційність спорів

Спiр за позовом КП до колишнього головного iнженера про вiдшкодування шкоди в порядку регресу у зв'язку з виконанням КП рiшення суду щодо вiдшкодування збиткiв, заподiяних навколишньому природному середовищу внаслідок перевищення встановлених нормативiв гранично допустимих концентрацiй забруднюючих речовин, пiдлягає розгляду в порядку цивiльного судочинства

Постанова КГС ВС вiд 09.04.2025 у справi № 905/679/24

Позивач

Правове регулювання ст. 54 ГПК України поширюється на випадки подання позову про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі її посадовою особою. Тобто на підставі наведеної процесуальної норми власник (учасник, акціонер) може звернутися до суду в інтересах юридичної особи саме із зазначеним позовом. З іншими позовами в інтересах юридичної особи власник (учасник, акціонер) може звернутися лише в разі наявності підстав, прямо передбачених відповідними законодавчими нормами

Постанова КГС ВС від 28.02.2019 у справі № 904/4669/18

Позивач

Якщо одна особа одночасно є й учасником товариства, і його керівником, та подає позов про стягнення безпідставно набутих коштів з попереднього керівника, зазначаючи свій статус директора, такий позов вважається поданим від імені власника юридичної особи, навіть якщо формально підписаний особою як директором

КГС ВС від 05.12.2023 у справі № 917/178/23

Позивач

Власник (учасник, акціонер) є законним представником юридичної особи у спорі за позовом до посадової особи про відшкодування збитків, завданих юридичній особі, без необхідності додаткового документального підтвердження повноважень, а юридична особа набуває статусу позивача, але не може здійснювати процесуальні права без згоди власника, який подав позов

Постанова ВП ВС від 14.04.2020

Позивач

Учасник ТОВ має право на звернення до суду в інтересах ТОВ з позовом до колишнього директора про відшкодування збитків, завданих цьому товариству, незалежно від того, чи ухвалювалося загальними зборами ТОВ рішення про притягнення директора до відповідальності. Наявність чи відсутність такого рішення не має значення й у вирішенні судом питання про доведеність складу деліктного порушення

Постанова КГС ВС від 24.02.2021 у справі № 904/982/19

Відповідач

Правовий статус членів виконавчого органу юридичної особи, посадових осіб, у тому числі директора, які здійснюють управління діяльністю юридичної особи, значно відрізняється від статусу інших працівників, що обумовлено специфікою його трудової діяльності, яка полягає у виконанні ним функцій з управління юридичною особою

Постанова КГС ВС у справі від 17.08.2023 у справі №902/183/22

Відповідач

До спадкоємців переходить обов'язок відшкодувати майнову шкоду (збитки), що була завдана спадкодавцем, який був посадовою особою товариства, в межах вартості спадкового майна та пропорційно до частки кожного із спадкоємців. Зобов'язання з відшкодування збитків не є таким, що нерозривно пов'язане з особою померлого, спірні правовідносини допускають правонаступництво

Постанова КГС ВС від 15.05.2025 у справі № 910/4707/21

Обов'язки посадових осіб

Протиправна поведінка посадової особи може виражатися не лише в невиконанні нею обов'язків, прямо встановлених установчими документами товариства, чи перевищенні повноважень при вчиненні певних дій від імені товариства, а й у неналежному та недобросовісному виконанні таких дій без дотримання меж нормального господарського ризику, з особистою заінтересованістю чи за зловживання своїм розсудом, прийнятті очевидно необачних чи марнотратних рішень

Постанова КГС ВС від 04.12.2018 у справі № 910/21493/17

Обов'язки посадових осіб

Директор товариства має фідучіарні обов'язки дбайливого ставлення та лояльності, що передбачають добросовісне управління в інтересах товариства. У вирішенні питання відповідальності посадової особи перед юридичною особою діє презумпція, що така особа діяла в найкращих інтересах товариства, її рішення були незалежними й обґрунтованими, а фідучіарні обов'язки виконані належним чином. Однак при спростуванні учасником юридичної особи цієї презумпції за одним із критеріїв тягар доведення добросовісності своїх дій переходить до посадової особи (Постанова КГС ВС від 16.02.2022 у справі № 905/1575/20)

Обов'язки посадових осіб

Обов'язок керівника проявляти належне піклування про справи компанії означає, що керівник компанії повинен проявляти розумне піклування про її справи, використовувати необхідні професійні навички і здійснювати свої повноваження з необхідною ретельністю

Постанова КГС ВС від 24.06.2020 у справі № 922/2187/16

Умови відповідальності посадових осіб

Для застосування такої міри відповідальності, як відшкодування збитків, необхідною є наявність усіх чотирьох загальних умов відповідальності, а саме: протиправна поведінка; збитки; причинний зв'язок між протиправною поведінкою та завданими збитками; вина. За відсутності хоча б одного з цих елементів цивільна відповідальність не настає

Постанова КГС ВС від 07.05.2020 у справі № 910/5100/19

Протиправна поведінка посадових осіб

Протиправна поведінка посадової особи може виражатися не лише в невиконанні нею обов'язків, прямо встановлених установчими документами товариства, чи перевищенні повноважень при вчиненні певних дій від імені товариства, а й у неналежному та недобросовісному виконанні таких дій без дотримання меж нормального господарського ризику, з особистою заінтересованістю чи при зловживанні своїм розсудом, прийнятті очевидно необачних чи марнотратних рішень

Постанова КГС ВС від 19.07.2023 у справі № 923/618/21

Протиправна поведінка посадових осіб

Протиправна поведінка посадової особи може виражатися не лише в невиконанні нею обов'язків, прямо встановлених установчими документами товариства, чи перевищенні повноважень, а й у неналежному та недобросовісному виконанні дій без дотримання меж нормального господарського ризику, з особистою заінтересованістю чи зловживанням своїм розсудом, всупереч інтересам юридичної особи. Надання директором згоди на внесення змін до дозволу на користування надрами щодо переоформлення його на іншого власника, де він – кінцевий бенефіціар, є протиправною поведінкою (Постанова ВП ВС від 26.11.2019)

Протиправна поведінка посадових осіб

Керівник (т. в. о. голови правління) несе відповідальність за збитки, завдані товариству внаслідок видання наказу про преміювання на підставі рішення наглядової ради, ухваленого з порушенням вимог щодо кворуму. За наявності ознак очевидної протиправності рішення наглядової ради (відсутності необхідної кількості голосів для його ухвалення), керівник, реалізуючи свої фідучіарні обов'язки та виявляючи належну обачність, має принаймні поінформувати наглядову раду про можливі дефекти такого рішення

Постанова КГС ВС від 11.09.2024 у справі № 911/3853/23

Протиправна поведінка посадових осіб

Укладення мирової угоди на стадії виконання судового рішення, яка є по суті процесуальним актом, в якому встановлюється інший спосіб та порядок виконання судового рішення, не може свідчити про протиправність дій відповідача

Постанова КГС ВС від 15.05.2019 у справі № 914/584/18

Протиправна поведінка посадових осіб

Збитки акціонерного товариства полягають у незаконному вибутті його грошових коштів у значній сумі, що стало наслідком наказу т. в. о. голови правління про преміювання без належного рішення наглядової ради та всупереч умовам контрактів з посадовими особами

Постанова КГС ВС від 11.09.2024 у справі № 911/3853/23

Протиправна поведінка посадових осіб

Спеціальний дозвіл на користування надрами є майновим правом, що має економічну цінність, від якого залежить робота суб'єкта підприємницької діяльності та рівень його прибутку. Вартість такого дозволу є збитками, завданими директором товариству внаслідок переоформлення цього дозволу на іншого власника, де він є кінцевим бенефіціаром

Постанова ВП ВС від 22.10.2019 у справі № Б15/101-08

Протиправна поведінка посадових осіб

Для стягнення збитків у формі упущеної вигоди з посадової особи товариства, яка неправомірно розірвала договори оренди земельних ділянок з перевищенням своїх повноважень, позивач зобов'язаний довести не лише протиправність дій посадової особи, але й реальну можливість отримання доходів у заявленому розмірі

Постанова КГС ВС від 25.10.2022 у справі № 918/1131/20

Вимоги про відшкодування упущеної вигоди

При обрахуванні розміру упущеної вигоди мають враховуватися тільки ті точні дані, які безспірно підтверджують реальну можливість отримання грошових сум, або інших цінностей, якби права позивача не були порушені. Нічим не підтверджені розрахунки про можливі доходи до уваги братися не можуть. Розмір упущеної вигоди повинен визначатися з урахуванням часу, протягом якого тривали протиправні дії відповідача, розумних витрат на отримання доходів, які позивач поніс би, якби не відбулося порушення права.

Постанова ВП ВС від 02.11.2021 у справі № 918/1131/20

Зменшення розміру відшкодування

З огляду на те, що директор товариства не мав особистої зацікавленості у здійсненні помилкового перерахування сум податків до бюджету, а форма його вини – необережність, а також дії самого ТОВ, яке своєчасно не виявило помилку та не здійснило жодних заходів зі зменшення суми завданих помилкою збитків, ВС зменшив розмір збитків, які підлягали відшкодуванню директором товариству, до 140 668,93 грн, що складає 10 % відсотків від суми завданих збитків.

Постанова КГС ВС від 24.02.2021 у справі № 904/982/19

Причинно-наслідковий зв'язок

Директор товариства, який перевищив свої повноваження та діяв не в інтересах товариства, а в інтересах іншої компанії, де він мав особисту зацікавленість як власник, несе відповідальність за збитки, завдані товариству. Якщо внаслідок таких дій товариство втратило майнові права (зокрема, спеціальний дозвіл), а інше товариство, пов'язане з директором, отримало такі права, наявний причинно-наслідковий зв'язок між діями директора та заподіяними товариству збитками, що є підставою для стягнення з нього завданої майнової шкоди

Постанова КГС ВС від 26.11.2019 у справі № 910/20261/16

Причинно-наслідковий зв'язок

Причинно-наслідковий зв'язок між діями колишнього директора і шкодою, завданою товариству, полягає в тому, що колишній директор здійснив реєстрацію юридичної особи з аналогічним видом діяльності, переманював клієнтів та працівників, розривав існуючі контракти з метою їх переукладання з новоствореним підприємством. Колишній директор не спростував, що припинення надання товариству послуг за контрактом було наслідком інших чинників, а не його прямих дій, тоді як з наявних у матеріалах справи документів вбачається намагання достроково розірвати дію контракту у своїх інтересах

Постанова КГС ВС від 09.04.2025 у справі № 910/20172/23

Вина посадових осіб

Суд, вирішуючи спір щодо притягнення особи до відповідальності за завдану шкоду, має визначити форму вини з урахуванням фактичних обставин справи (характеру дії, обставин завдання шкоди, індивідуальних особливостей потерпілого, його стану тощо). Вирішення питання про форму вини є різновидом правової оцінки (кваліфікації). Вина директора кваліфікована як необережність, оскільки він не передбачав і не бажав тих наслідків, які фактично настали (помилкова сплата податку на значну суму), хоча, врахувавши конкретні обставини, об'єктивно міг і був зобов'язаний їх передбачити

Постанова КГС ВС від 24.02.2021 у справі № 904/982/19

Вина посадових осіб

Посадова особа товариства, яка при укладенні договорів діяла з перевищенням наданих статутом повноважень, внаслідок чого такі договори визнано недійсними в судовому порядку, несе відповідальність за збитки, завдані товариству. Навіть якщо оплата за такими недійсними договорами відбулася після визнання їх недійсними, збитки вважаються заподіяними з вини посадової особи, оскільки є наслідком виникнення боргу в результаті її неправомірних дій

Постанова КГС ВС від 07.09.2021 у справі № 911/2460/18

Вина посадових осіб

Вина т. в. о. голови правління АТ проявляється у вигляді умислу на отримання винагороди – премій особисто та членами правління, суми яких значно перевищують розміри річних допустимих до виплати премій цим особам, зазначених у додатках до контрактів, укладених з ними

Постанова КГС ВС від 11.09.2024 у справі № 911/3853/23

Вина посадових осіб

Якщо певні обов'язки не віднесені до компетенції посадової особи відповідно до статуту, внутрішніх документів чи договору, така особа не може нести відповідальність за збитки, що виникли у зв'язку з неналежним виконанням цих обов'язків. Матеріалами справи не підтверджується наявність вини відповідача як посадової особи у збитках, заявлених до стягнення, оскільки до посадових обов'язків генерального директора ПрАТ не віднесено проведення нарахування або здійснення контролю за правильністю нарахування заробітної плати

Постанова КГС ВС від 07.09.2022 у справі № 910/13118/21

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ !!